

ημερίμ
10/8/75

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ

ΤΗΣ κ. ΑΘΗΝΑΣ Γ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

‘Αρχαιολόγου — ‘Ιστορικού

‘Ο πρόωρος θάνατος είναι πάντοτε ένα γεγονός συγκλονιστικό. Γίνεται όμως ανυπολόγιστες διαστάσεις, όταν χάνεται ένας σπουδαίος δάσκαλος, αφήνοντας όρφανους τους σπουδαστές του.

Στην εποχή μας, την τόσο πομπιλευρά δύσκολη, λίγοι πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι είναι επιτυχημένοι και το σπουδαιότερο, ακόμη λιγότεροι είναι άνεκτοι από τις φυσικούς κριτές τους: τα ίδια.

Υπάρχει και μιὰ άλλη όμη στο να, επίσης σπουδαία, που ελάχιστα συλλογίζονται την ώρα που πόνου για το χαμό ενός ανθρώπου: Τὰ τεράστια προσκόμματα που προβάλλονται στον τόπο για την ολοκλήρωση ενός έ-

πιστήμονα. Λίγοι, μες στις άπίθανα δύσκολες συνθήκες, κατορθώνουν να τὰ ξεπεράσουν, κι' ακόμη λιγότεροι, μες στη στενότητα της καθημερινότητας, έχουν την ψυχική δύναμη να διαθούν αλώβητοι τους πειρασμούς της εύκολης προβολής και να άφοσιωθούν με όλες τους τις πνευματικές δυνάμεις στην επιστημονική έρευνα, που απαιτεί πάντοτε απόλυτη αφιέρωση, συχνά και άσκησιμό.

Όταν, λοιπόν, υπάρχουν όλες αυτές οι προϋποθέσεις, συγκινωμένες σ' έναν άνθρωπο, κι' ο άνθρωπος αυτός χαθή πρόωρα, μένει πραγματικά πίσω του ένα φοβερό κενό. Κλαίει κανείς τότε, όχι μόνο τον άνθρωπο, όχι μόνο τον έπιστήμονα, αλλά πολύ περισσότε-

ρο τον ίδιο τον τόπο που έχασε μιὰ φωνή ζεστή, σοβαρή και σπουδαία, που θα μπορούσε να έκφραση, ώριμη πλέον, τους έκλεκτότερους καρπούς της έπιστημονικής του γνώσης.

Μιὰ τέτοια ύπαρξη, ο άρχαιολόγος Νικόλαος Κοντολέων, χάθηκε, μέσα σε λίγες μέρες, από την έπάρατη νόσο, στις 23 ‘Ιουλίου. Γεννήθηκε στα Φυτά της Χίου το 1910 και στο νησί του τελείωσε το Γυμνάσιο, όπου ξεχώρισε γρήγορα. Με κληροδόχημα του συμπατριώτη του Πρώϊου σπούδασε στο Πανεπιστήμιο ‘Αθηνών. Γλυκός, πρoός, σεμνός και στοχαστικός άνθρωπος, υπερβολικά έπιμελής, κι' άφοσιωμένος στα όράματα του άρχαίου κόσμου, πολύ γρήγορα ξεχώρισε κι' όταν, πτυχιούχος πιά, πήρε μέρος στο διαγωνισμό για το διορισμό ‘Επιμελητών ‘Αρχαιοτήτων πρώτευσε.

Είχε τη σπάνια τύχη να βρεθί για χρόνια με άμεσο προϊστάμενο τον άξεχαστο Χρήστο Καρούζο στις Κυκλάδες, αγαπητό τόπο και των δύο τους. Τόσο πολύ μάλιστα τις αγάπησε ο Νικόλαος Κοντολέων και συνταξιοδώθηκαν τὰ άπλά αλλά τόσο άμορφα αυτά νησιά με τη γλυκιά του φύση, ώστε η έρευνα της τέχνης τους —στην

προιστορική περίοδο, αλλά και στις πρώιμες φάσεις των ιστορικών χρόνων— στάθηκε το θέμα της κυρίας έρευνάς του πλάι στην ποίηση του Παριανού ‘Αρχίλοχου, που ήταν για τον Κοντολέοντα ένα πραγματικά ιερό πάθος.

Σειρά δλόκληρη από διεισδυτικές μελέτες, όπου αξιοποιείται και το παραμικρότερο στοιχείο με μεθοδικότητα και σωστή κρίση, φώτισε τη δημοσιονομική αλλά και τυφερή τέχνη των αγαπημένων του νησιών. Λαμπρός άρχαιολόγος ο Κοντολέων συνδυάζε βαθεία και ουσιαστική φιλολογική κατάρτιση, γι' αυτό και στις μελέτες του τὰ θέματα που εξέταζε τὰ πραγματευόταν από όλες τους τις πλευρές.

★

‘Η έπιστημονική συμβολή του Νικολάου Κοντολέοντος και γνωστή είναι στους άμοιτέχνους του και έχει κριθί διεθνώς ή σημασία της. ‘Αξιώθηκε έξάλλου γι' αυτό ποικίλες και σημαντικές διακρίσεις, από τις όποιες αναφέρονται έδώ δύο όχι συχνές: ή συμμετοχή του στα έτήσια συμπόσια του σπουδαίου πνευματικού ιδρύματος, της FOUNDATION HARDT, καθώς και ή έκλογή του ως άντεπιστέλλον-

τος μέλους στο ‘Ινστιτούτο της Γαλλίας — στην ‘Ακαδημία των ‘Επιγραφών και των Γραμμάτων. Καρπός έξάλλου μίας σειράς μαθημάτων που είχε κληθί να δώση στο COLLÈGE DE FRANCE, πριν από έφτά χρόνια, είναι το θαυμάσιο βιβλίο του: LA GRÈCE PRÉCLASSIQUE, που, παρ' όλο που κυκλοφόρησε μόνο πριν από πέντε χρόνια, θεωρείται στο είδος του κλασσικό.

Την ώρα τούτη του άπολογισμού μίας ζωής που χάθηκε εαφνικά, φυσικό είναι ο νους να στρέφεται στον άνθρωπο πριν απ' όλα, και κυρίως στο δάσκαλο, που όταν με τη γνώση του συνδυάζεται ανθρωπιά είναι ένα θείο δώρο για την ανθρωπότητα.

‘Από το 1956 ως την ημέρα του θανάτου του κατείχε ο Νικόλαος Κοντολέων, τη μίαν από τις δύο έδρες της ‘Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο των ‘Αθηνών, όπου είχε έκλεγη ποιημφεί. ‘Υπήρξε σπάνιο πραγματικά φαινόμενο καθηγητού, όχι μόνο για τις πλούσιες γνώσεις του και τη γενική του κατάρτιση, αλλά και για την άφοσίωσή του στα «παιδιά» του. Τὰ αγάπησε και τὰ σεβάστηκε άπέραντα, αφιερώνοντάς τους το ένδιαφέρον του, ζεστό και γνήσιο, όχι μόνο τον καιρό των σπουδών,

τους, αλλά και άργότερα, όταν άκαθημαϊκοί πολίτες τον πλησίαζαν. Είναι μιὰ από τις σπάνιες έξαιρέσεις πολιτισμένου και σωστού δασκάλου, που είχε έγνοια άκόμη και για τήν επαγγελματική άποκατάσταση των μαθητών του, που πάντοτε τους έβλεπε σα φίλους του αγαπητούς, σαν ανθρώπους που ο ίδιος είχε αναστήσει. Δέν είναι τυχαίο γεγονός πως άνάμεσα στους μαθητές του περιλαμβάνονται σήμερα τέσσερις καθηγητές Πανεπιστημίου της ‘Αρχαιολογίας ή της ‘Ιστορίας της Τέχνης, ‘Υψηλότες και άρκετοι διδάκτορες. ‘Οχι μόνο οι σπουδαστές ή οι παλαιοί του φοιτητές, αλλά και μεγαλύτεροι άμοιτέχνοι του έδρισαν στο πρόσωπό του όχι μόνο τη συμπάρασταση και την ουσιαστική βοήθεια που είχαν ανάγκη, αλλά, πράγμα σπάνιο στον τόπο μας, είχαν τη δυνατότητα διαλόγου μαζί του, για να συζητήσουν τὰ έπιστημονικά προβλήματα που τους άπασχολούσαν. Δέν φείσθηκε ποτέ του χρόνου του εις βάρος του έαυτού του και του ίδιου τμή του έργου ο Νικόλαος Κοντολέων, προκειμένου να βοηθήση έναν άξιο συναδέλφο του, να λύση τὰ όποιαδήποτε προβλήματα

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 2α ΣΕΛ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 1ης ΣΕΛ.

πού τον άπασχολούσαν στην έργασία του. Αύτη άκριβώς ή σπατάλη του έαυτού του τον έκαμε ιδιαίτερα άγαπητό στους κύκλους των μαθητών του, δέν του άφησε όμως τó χρόνο να δώση τά έργα τής ώριμότητάς του, ως τή στιγμή που τελείως ξαφνικά τον άρπαξε ó θάνατος.

Θά ήταν παράλειψη να μην αναφερθί στο σύντομο αυτό σημείωμα μιά άλλη πλευρά του λαμπρού δασκάλου: ή ποικιλóτροπη συμπάρσταση στους φοιτητές του, αλλά και στους άρχαιολόγους συναδέλφους του που καταδιώχθηκαν στα χρόνια τής έφτάχρονης δουλείας. "Όλα γίνονταν με διάκριση και λεπτότητα, χωρίς θόρυβο, χωρίς διαφήμιση, χωρίς τήν παραμικρότερη διάθεση αύτοπροβολής ή «άντιστασιακού» πνεύματος και άποσκοπούσαν στην πραγματική και ουσιαστική βοήθεια των διαφόρων «θυμάτων». Τó σύντομο πέραςμά του από τήν Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού ύπήρξε θεία εύλογία για τήν άποκατάσταση όλων όσοι είχαν ύποφέρει τά τελευταία χρόνια. Νεώτεροι και μεγαλύτεροι βρήκαν στο πρόσωπό του ουσιαστικό βοηθό και συμπαρα-

στάτη που με σπάνια πίστη στην άξία των άνθρωπιστικών γραμμάτων που δίδασκε, πάλευε για να τους βοηθήση να διατηρήσουν τήν πιό εύθραυστη άξία στις μέρες μας: τήν ανθρώπινη τους άξιόπρεπεια.

Δέν είναι τυχαίο τó γεγονός, που έντυπώσισε μάλιστα όσους έζησαν τις τελευταίες του μέρες από κοντά, πώς δεκάδες από παλαιούς ή νεώτερους μαθητές του δέν έλειψαν μερόνυχτα όλόκληρα από τó προσκέφαλό του.

Ό Νικόλαος Κοντολέων, πρόωρα χαμένος, έγραψε σπουδαίες μελέτες: αν ζούσε έγωιστικά θά είχε γράψει πολύ περισσότερες: είχε όλες τις δυνατότητες ή προικισμένη του φύση: πρόσφερε όμως πλούσια και άνιδιοτελέστατα ένα μέγιστο μάθημα: τήν βαθειά και άδολην άγάπη για τó συνάνθρωπο και συνάδελφο, αλλά και τήν άπέραντη άφοσίωση και τó σεβασμό και στον τελευταίο άκόμη μαθητή του. Τó έργο του θά μείνη σταθερή και σπουδαία βοήθεια για τους όμοτέχνους του και τó ανθρώπινό του παράδειγμα, ένός σπάνια πολιτισμένου άνθρώπου, θά φωτίζη ποικιλóτροπα τους πανεπιστημιακούς χώρους με τρόπο μοναδικό για πολλά χρόνια.